

ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ

Τῆ σιγαλά τῶν τοίχων σου δὲν φτάνει νὰ χαλάσῃ
Τοῦ κόσμου τ' ἀναγλίλασμα, τὸ βούτισμα, κ' ἡ ἔννοια,
Καὶ κρύβεις ἀπὸ ταῖς ματιαῖς τὴν ἀνθισμένην πλάσι,
Κάθε σμαράγδινη ἔμμορφα μὲ βάθη ζαφειρένια.

Ἡ ὄψι σου ἡ ἔρημικὴ σὲ δείχνει μοναστήρι,
Καὶ μοιάζουν ἄν καλόγηρρις ὄσας ἀγναῖς παρθένας
Κρατοῦνε πάντα ὑπήκοασι οἱ σκοτεινοὶ σου γύροι,
Δίχως νὰ ζοῦν γονατιστὰ σὲ ῥάσο τιλυγμένασι.

Ἄλλὰ γιὰ ἄενα εἶν' ἡ χαρὰς κ' ἡ ἔννοιασι ὁποῦ βγαίουν
Ἀπ' τὰ καλὰ μαθήματα κ' ἀπ' τὰ σοφὰ βιβλία,
Καὶ μέσα σου μοσχοβολοῦν αἰώνια κ' ἀνασταίνουν,
Χρυσὸς καρπὸς ἡ προκοπή, κ' ἄνθος λευκὸ ἡ ριλία!

Ὡ ναί! τὴν ἀγλωσύνην σου καμμιὰ ἐκκλησιὰ δὲν ἔχει,
Κανένας κῆπος καρπερῖ, ἄν τῆ δίκῃ σου, νιότη!
Λαχτάριζε γιὰ κάθε νιὰ ὁποῦ ἔσῃ προστρέχει,
Θρέψ' τῆς ἰσά' δέντρο τῆ καρδιά, διῶθε ἀπ' τὸ νοῦ τὰ σκότη.

Πές τῆς, ἂν εἶνε ὀλόμορφο ἔς τοὺς κάμπους ἐκεῖ κάτω
Τὸ στόχου ποῦ ξανθὸ, ψηλὸ, βεργολιγαίει τ' ἀγέρι,
Φτωχοί, τί νὰ τὴν κάμουμε τῆ ζηλευτῆ θωριά του
Πρὸ τοῦ σιτόρι: θερσιτῆ, πρὸ τοῦ ψωμι μᾶς φέρη;

Πές τῆς, ἐκεῖ ποῦ κάθεται ἔς τὴν Ὀμηρο σκυμμένη,
Ποιὸς εἶν' ὁ μόνος στοχασμὸς ποῦ πρέπει πάντα νάχη:
Ὁχ' ἡ ὠραία, λιγύμορφη καὶ ἄντροπιασμένη Ἑλένη,
Ἄλλ' ἡ περήφανη, πιστῆ, πολὺπαθῆ Ἀνδρομάχη.

Πές τί γυναῖκες ἄστραφην καὶ ἔς τὰ στερνὰ ἐδῶ πέρα
Ἐπὶ τὸ Μισολόγγι: τὸ λαμπρὸ, ἔς τὸ δοξαζόμενον Σοῦλι,
Καὶ βγάλε τὴν δασκάλισσα, γυναῖκα καὶ μητέρα.
Μ' ἔσένα ζοῦν οἱ ἐλεύθεροι κ' ἐλιπύρουσι οἱ δοῦλοι!

Τοῦ Γένους τὸ σταυρατὸ μ' ἀστραφερὸ τὸ μάτι,
Μὲ τὰ φτερούγια δ'ἀνοικτα κορῶνά σου τὸν εἶδα!
Ὡ! πέρνε κάθε κόρη μὰς, τῆς παρνεῖας πλάτι,
Καὶ κάνε τὴν βασίλισσα, πρὸ θε νὰ εἴπῃ Ἑλληνίδα!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΡΘΑΣ

Διήγημα

Οἱ σημερινοὶ νέοι δυσκόλως δύνανται νὰ φαν-
τασθῶσιν ὅποια ἦσαν, προτοῦ αὐτοὶ γεννηθῶσιν,
αἱ ἡδῆ ἀκμάζουσαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω
ἡ Σύρα ἔχει σήμερον ἀμαξίτας ὁδοὺς, εἰς δὲ τὴν
πλατεῖαν Λεωτσάκου, τὴν κοινῶς *Πλαταῖαν*, εὐ-
ρίσκει τις σταθμευούσας ἀμάξας μὲ δύο ἵππους,
καὶ μάλιστα (ὡ τοῦ θαύματος,) γίνεται ἡδῆ λό-
γος περὶ κατασκευῆς σιδηροδρόμου μεταξὺ τῆς
πόλεως καὶ τῶν ἐξοχῶν τῆς νήσου! Καὶ ὅμως
δύο ἀδελφοὶ γνωστοὶ μου, πρεσβύται ἀμφότεροι
τὴν σήμερον, ἐνθουσιάζονται τὸν θαυμασμὸν τῶν
ὄτε, πρὸ πενήτηντα ἐτῶν, μεταβάντες ἐξ Ἐρ-
μουπόλεως εἰς Ἀθήνας συνήντησαν εἰς τὸν πρῶ-
τον ἐκεῖ περιπατῶν τῶν τὴν βασιλίσσαν Ἀμαλίαν
ἔριππον.

— Μητέρα, ἀνεφώνησεν ὁ νεώτερος ὅτε ἐπέ-
στρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, μητέρα, εἶδα τὴν βασι-
λίτσαν ἐπὶ νῶα εἰς ἓνα ὠραῖον γαῖδαρον!

— Δὲν ἦτο γαῖδαρος, ὑπέλαβε περιφρονητικῶς
ὁ μεγαλειτερος, ἦτο μουλᾶρι.

Δὲν ἦσαν ὅλως ἀξιόμηπτοι: καὶ οἱ δύο διὰ
τὴν ἀτέλειαν τῶν γνώσεών των περὶ τὴν ζω-
λογίαν. Ἴππος δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς Σύραν, δὲν
εἶχον δὲ ἴδει οὔτε ζωγραφιστὸν τοιούτον, καθό-
σον οἱ παῖδες τότε δὲν ἐλάμβανον ὡς δῶρα οὔτε
βιβλία μετ' εἰκονογραφιῶν, οὔτε παίγνια καλ-
λιτεχνικὰ καθὼς σήμερον.

Ἄλλ' ἂν ὑπελείπετο τῆς πρωτεύουσῆς ὡς
πρὸς ἵππους καὶ ἀμάξας νομίζω ὅμως ὅτι οὐδε-
μίαν τῆς Ἑλλάδος πόλιν ἀδικῶ λέγων ὅτι ἡ
Ἐρμουπόλις προηγῆθη τῶν λοιπῶν εἰς τὸν ἐξευ-
ρωπαϊσμὸν. Αἱ Ἀθηναῖαι ἦσαν πλήρεις ἔτι φουστα-
νελοφόρων, ὅτε πάντες σχεδὸν αἱ Ἐρμουπολίται,
οἱ ὅπωςδῆποτε διασκελίσαντες τὰς πρώτας βιβ-
μίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἐφόρου φραγκικά.
Τὸ ἱστορικὸν καφενεῖον τῆς Ὠραίας Ἑλλάδος ἦτο
τὸ μόνον συνεντευκτήριον τῶν κατοίκων τῆς πρω-
τεύουσῆς, (ἐκτὸς τῶν λογίων, οἵτινες κατὰ προτίμη-
σιν ἀντήλλασον τὰς ἰδέας των ἐντὸς προνομίωχων
τινῶν φραγκαίων,) ἐνῶ οἱ ἔμποροι τῆς Ἐρμουπό-
λεως εἶχον ὄχι μίαν μόνην, ἀλλὰ δύο λέσχας ἀ-
ξιολόγους, εἰς τὰς ὁποίας μάλιστα ἐδίδον καὶ χο-
ροὺς πολυκρότους κατὰ τὰς ἀποκρέω. Ὡστε ὁ
ἐρχόμενος ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος
εἰς Σύραν, ἐβλεπεν ἐκεῖ ἐξωτερικὰ σημεῖα φραγ-
κισμοῦ, τὰ ὅποια εἰς μάτην ἤθελε τότε ἀναζη-
τῆσαι ἀλλαχοῦ.

Τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως. Οἱ συνοικιστὰί τῆς
Ἐρμουπόλεως, ἐκρίζωθέντες τῶν ἐστιῶν των ἀπὸ
τὸν ἀνεμοστρόβιλον τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ με-
ταφερθέντες ἐπὶ νέου ἐδάφους, ἠδύνατο δι' αὐτὸ
τοῦτο νὰ μεταβάλωσιν εὐκολώτερον τῶν ἄλλων
Ἑλλήνων τὰ προγονικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἄλλως
δὲ οἱ πλεῖστοι ἀνῆκον εἰς τὰς ἐμπορικὰς τάξεις,
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἢ ἐπισκέφθησαν οἱ ἴδιοι τὰ ξένα
ἢ εἶχον συγγενεῖς ἀποκατασταθέντας εἰς Εὐρώπην,
ὥστε δὲν ἤργησαν νὰ συγκεντρώσωσιν εἰς τὴν νῆσον
ἐκείνην τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ν' ἀπο-
καταστήσωσι τὴν Ἐρμουπόλιν τὸ πρῶτον ση-
μεῖον ἐνώσεως μεταξὺ τοῦ χριστιανικοῦ κράτους
καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Ἀληθῶς ὁ ἀποκτηθεὶς οὕτω ἐξευρωπαϊσμὸς
ἔφερε τὸν διπλοῦν τύπον καὶ τῆς βίβης μεθ' ἧς
μετηνέχθη ἔξωθεν, καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν
μέσων διὰ τῶν ὁποίων ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἐφαρ-
μογή του. Οἱ νέοι ἐκεῖνοι Εὐρωπαῖοι ἐφάνιντο μὴ
λαβόντες εἰσέτι τὸν καιρὸν νὰ συνειθίσωσιν εἰς
τὰ ξένα ἥθη καὶ εἰς τὰ νέα φορέματά των. Ἡ
φραγκικὴ τῶν ἐνδυμασιῶν δὲν ἦτο πάντοτε οὔτε
τοῦ νεωτέρου, ἀλλ' οὔτε κἀν ὁμοιορρυθμοὶ συμμοῦ
ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶτε τῆς ποικίλης ἔξωθεν προ-
ελεύσεως τῶν ἐνδυμάτων, εἶτε τῆς καλλιτεχνι-
κῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐγχωρίων ραπτῶν, εἶτε
ἐπὶ τέλους τῆς μὴ ἐντελοῦς εἰσέτι λήθης τῶν

ἀρχαίων ἔξεων. Οὕτω καὶ εἰς τὰς λέσχας ἐπεκράτει, ἔστω καὶ κατὰ τοὺς χορούς, δόσις ἀπλοῦς κότητος μεγαλειτέρας ὅπως δὴποτε τῆς συμβιβαζομένης μὲ τὴν ἐθιμοτυπίαν τοῦ παρεισάκτου πολιτισμοῦ. Ἐν συνόλῳ, εἰς τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας τὰ συστατικά ἦσαν ἑτερογενῆ καὶ ποικίλα, αἱ δὲ περιστάσεις ἀνώμαλοι καὶ εἰσέτι δυσχερεῖς, ὑπῆρχε τι τὸ ἀσυνάρτητον, τὸ ἰδιόρρυθμον, δὸς δ' εἶπειν καὶ τὸ ἀλλόκοτον.

Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο διεφαίνεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τινὰς τύπους τῶν τότε Ἑρμουπολιτῶν, οἵτινες ἠδύνατο νὰ παράσχωσιν ὕλην πλούσιαν εἰς τὸν ἠθογράφον ἢ καὶ εἰς γελοιογράφου τὴν γραφίδα, ἐὰν δὲν ἐξημβλύετο ἢ συναίσθησις τοῦ γελοίου ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀκαταστασίας καὶ τῆς προσφάτου ἔτι μνήμης τῆς πανωλεθρίας, ἐξ ἧς προέκυψεν ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἑρμούπολεως. Παρεκτός δὲ τούτου, ἡ συνήθεια ἐξοικεῖσι πρὸς πᾶν τὸ ἔκτακτον. Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἰδιότροποι τύποι κατήντησαν νὰ θεωρῶνται ὡς φυσικοὶ καὶ νὰ μὴ ἐξεγείρωσιν οὐδόλως τὴν κοινὴν περιέργειαν.

Μεταξὺ τῶν προσώπων ὅσα αἱ νύξεις μου αὐταὶ θ' ἀνακαλέσονται εἰς τὴν μνήμην παλαιῶν Ἑρμουπολιτῶν, θὰ συγκαταλεχθῆ πιστεύω καὶ τὸ τοῦ Φιλίππου Μάρθα. Πολλοὶ ἐλησμόνησαν ἴσως τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δύσκολον οἱ ἰδόντες αὐτὸν ἄπαξ νὰ ἐλησμόνησαν τὸν ἄνθρωπον. Εἶχε χαρακτηριστικὰ μοναδικὰ καὶ ἐντυπούμενα διὰ παντὸς εἰς τὴν μνήμην. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἦσαν μαῦραι εἰσέτι, ἀλλ' ἡ μία του ὄφρυς, ἡ δεξιὰ, ἦτο λευκὴ, ὁ δὲ δασύς του μύσταξ διηρέϊτο ἐπίσης εἰς δύο διακεκριμένα χρώματα, ἀλλ' ἀντιστρόφως τῶν ὄφρῶν ἦτο λευκὸς ἀριστεροθεν καὶ μαῦρος δεξιόθεν. Ἡ χιαστὴ διασταύρωσις αὕτη τῶν δύο χρωμάτων ἐδίδεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του ἔκφρασιν παράδοξον. Ἐὰν ἔβαφε τὰς λευκὰς τρίχας ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς εὐμορφος μᾶλλον, ἀλλ' ὅτε πρῶτον ἦλθεν εἰς Σύραν, τίς ἐκεῖ ἐσκέπτετο περὶ κομψότητος! Μετέπειτα, καθόσον ἠσύχαζον τὰ πράγματα καὶ ἐλάμβανον σημασίαν ὑπερτέραν τῆς ἀληθοῦς ἀξίας των αἱ μικραὶ μέριμναι τοῦ βίου, ἀνεφάνησαν καὶ πωληταὶ καὶ ἀγορασταὶ βαφῆς εἰς Ἑρμούπολιν. Ἀλλὰ τότε θὰ ἐπέσυρε τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν εἰρωνείαν τοῦ κόσμου ὁ Μάρθας, ἐὰν ἤρχετο εἰς τὸν ναῦν του νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τοιούτων μέσων τὴν ὁμοίωσιν τῶν τριχῶν του. Τὸν εἶχον συνειθίσει ὅπως ἦτο καὶ οὐδεὶς πλέον τὸν παρετήρει. Ναὶ μὲν, τινὲς τῶν ἄκραν φιλοσκωμῶν ἐπέμενον ἐπαναλαμβάνοντες πότε καὶ πότε χαιρετισμὸν ἐγκαινισθέντα πρὸ ἐτῶν ὑπὸ Χίου ἐντριβοῦς περὶ τὰς Γραφὰς καὶ ἐμπνευσθέντος ἀπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' οὔτε κἂν ἐμειδία οὗτος ἢ ἐπρόσεχεν ὅτε, κατὰ τὴν διάβασίν του, οἱ τοιοῦτοι εὐφυολόγοι ἐπιθυροῦν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου: «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολ-

λά, ἐνὸς δὲ ἔστι χρεῖα.» Καὶ προφέροντες τὴν λέξιν Ἐνὸς ἔστριβον τὸν μύστακα ἢ ἔστριβον τὰς ὄφρυς.

Τὸ ῥητὸν ἠδύνατο πράγματι νὰ λεχθῆ πρὸς τὸν ὁμώνυμον τῆς Μάρθας, καθόσον ὑπῆρχε χρεῖα ἐνὸς χρώματος, ἀλλὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως βεβαίως δὲν προσηρμόζετο εἰς αὐτόν. Οὔτε ἐμερίμνα, οὔτε ἐτύρβαζε περὶ πολλὰ ὁ δυστυχής! Ἀπ' ἐναντίας, μόνη του μέριμνα ἐφαίνετο ἢ ἐπιμελής ἐξάσκησις τοῦ ἔργου του, καὶ τοῦτο δὲ τόσον μόνον ὅσον ἐξήρει πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου Ἀλλως, οὔτε φίλους εἶχεν οὔτε σχέσεις, οὔτε εἰς καφενεῖον τὸν εἶδε τις ποτὲ νὰ καθήσῃ, οὔτε εἰς ξένην οἰκίαν εἰσῆρχετο. Ἦσυχος, ὀλιγόλογος, κατηφής, μετέβαινε τακτικῶς ἐκ τῆς οἰκίας του εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πελατῶν του καὶ ἐκείθεν παλιν ὀπίσω, πενιχῶς ἀλλὰ κοσμίως καὶ καθαρῶς πάντοτε ἐνδεδυμένος.

Κατώκει ἀνέκαθεν εἰς τὴν παρὰ τὴν δυτικὴν Ἑκκλησίαν στενὴν ὁδόν, ἧτις ἀγνωῶ ἐὰν ἀπέκτησε τὴν σήμερον ἰδίαν ὀνομασίαν. Ὁ ἔκτοτε καταδαφισθεὶς οἰκίσκος του περιεῖχε δύο μικρὰ δωμάτια καὶ μαγειρεῖον, ἐκ τῆς καπνοδόχης ὅμως τοῦ ὁποίου αἱ γειτόνισσαι ἐβεβαίουν ὅτι οὐδέποτε ἀνῆλθε καπνός. Κατ' ἀρχὰς τινὲς ἐξ αὐτῶν ἠθέλησαν ἐκ συμπαθείας νὰ τῷ προσφέρωσι φαγητὰ, προφασίζόμενοι ποτὲ μὲν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ δοκιμᾶσθαι τὴν ἐπιτυχούσαν πῆτταν των, ἄλλοτε δὲ ὅτι ἦτο ἡ ἑορτὴ τοῦ συζύγου ἢ τοῦ υἱοῦ των. Ἀλλ' ἐκεῖνος εὐγενῶς μὲν, διὰ τρόπου ὅμως μὴ ἐπιδεχομένου ἀντίρρησης, ἀπεποιεῖτο τὴν προσφορὰν, ὥστε αἱ γειτόνισσαι ἔπαυσαν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην τὰς καλοκάγαθους ἀποπειράς των. Καὶ ἐξηκολούθει ὁ Φίλιππος φέρων ἀνά πᾶσαν ἡμέραν ἐντὸς χάρτου χονδρῶ ἢ ἐντὸς λαχανοφύλλου τὴν λιτὴν ἀμαγειρευτον τροφήν του.

Ἡ σειρὰ τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν οἰκιῶν τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, καθὼς ἐνηθυμοῦνται οἱ γνωρίζαντες τὴν Ἑρμούπολιν, ἐκτίσθη ἐπὶ βράχων ἀποτόμων. Ὁ οἰκίσκος τοῦ Μάρθα, χωρισμένος ἀπὸ τὴν ὁδὸν διὰ μικροῦ προαυλίου περιτετελιχισμένου, προεῖχε περισσότερον τῶν ἄλλων πρὸς τὰ ὀπισθεν, ὁ δὲ ξύλινος ἐξώστης του ἐφαίνετο κρεμάμενος, τρόπον τινα, ὑπεράνω τῶν ἀποκρήμων ἐκεῖ πετρῶν Ὅτε ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρός, οἱ ἄφροι τῶν ὑπὸ τὸν κρημνὸν μαινομένων κυμάτων ἀνήρχοντο ἐνίοτε μέχρι τῆς οἰκίας αὐτῆς.

Τὸν ἐξώστην του εἶχε περιεκλείει ὁ Φίλιππος ἄνωθεν καὶ ἐξ ἐκατέρων τῶν πλευρῶν διὰ σανίδων. Καὶ τῶν παρακειμένων οἰκιῶν οἱ ἐξώσται περιεκλείοντο κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ ἄλλον τρόπον. μετασχηματιζόμενοι εἰς κλίνας εὐκέρους καὶ δροσεράς κατὰ τὰς θερμὰς τοῦ θεροῦς νύκτας. Ἀλλ' ἐνῷ τῶν λοιπῶν ἐξωστῶν ἡ σκέπη ἀφῆρειτο κατὰ τὸν χειμῶνα, ὁ τοῦ Φιλίππου ἔμενε διαρκῶς

σκεπαστός, αἱ δὲ γειτόνισσαι διετείνοντο ὅτι ἐκοι-
μᾶτο ἐκεῖ καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος.

Ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐκείνης διήρχετο ὅσας ὥρας
δὲν ἀπησχόλει ἡ ἐργασία του. Τὰς κυριακάς
ἐλειτουργεῖτο τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς
Μεταμορφώσεως, ἐνίοτε δὲ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν
οἱ χωρικοὶ ἢ κυνηγοὶ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς ἄγρας,
τὸν συνήντων περιπλανώμενον εἰς τὰ πετρώδη τῆς
νήσου βουνά, ἢ καθήμενον ἐπὶ βράχου μὲ τὰ
βλέμματά ἐστραμμένα πρὸς τὴν Τῆνον. Ἄλλ'
οὐδέποτε τὸν εἶδε τις τὸ ἐσπέρας ἔξω τῆς οἰκίας
του.

Τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζετο ἐπαγγελόμενος τὸν
διερμηνέα καὶ τὸν γραμματέα τῆς Ἀγγλικῆς
γλώσσης. Δι' αὐτοῦ ἐγένετο πᾶσα συνεννόησις
μεταξὺ τῶν Ἀγγλων πλοιαρχῶν καὶ τῶν παρα-
ληπτῶν τῶν φορτίων των. Ἐὰν ἔμπορός τις ἐλάμ-
βανεν ἐπιστολὴν Ἀγγλικήν, εἰς τὸν Φίλιππον
προσέφερε πρὸς μετάφρασίν της· ὅτε ἐπρόκειτο
περὶ συντάξεως ναυλοσυμφῶνων ἢ περὶ ἐκδό-
σεως συναλλάγματος Ἀγγλιστί, διὰ τῶν καλ-
λιγραφικῶν χαρακτήρων του ἐπληροῦντο τὰ κενὰ
τῶν σχετικῶν ἐντύπων.

Δὲν ἐπληρόνετο ἀδρῶς διὰ ταῦτα, ἀλλ' αἱ
μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἐρ-
μουπόλεως ἦσαν τοσαῦτα ὥστε δὲν ἀπέλειπεν
ἐργασία, ἐξ ἄλλου δὲ αἱ ἀνάγκαι του ἦσαν τόσον
περιορισμέναι ὥστε ἐξήρκουν ὅσα ἐκέρδιζε.

Ἄλλὰ πού καὶ πῶς ἐξέμαθε τὴν Ἀγγλικὴν
ὁ Φίλιππος; Ἦτο γνωστὸν περὶ αὐτοῦ ὅτι κατὰ
τὴν καταστροφὴν τῆς Κύπρου περιεσώθη ὀρφανὸς
εἰς πλοῖον Ἀμερικανικὸν καὶ ὅτι μετεφέρθη εἰς
Ἀμερικὴν ὅπου ἐξεπαιδεύθη, ἀνδρωθεὶς δὲ ἐπέ-
στρεψεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατ' ἀρχὰς
μάλιστα ἐλέγετο ὅτι ἰσπούδασεν ἐκεῖ τὴν ἱατρι-
κὴν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὴν μετῆρχετο ἔπαυσε
βαθμηδὸν νὰ λέγηται τοῦτο καὶ ἐλησημονήθη.

Ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθεν εἰς Σύρακ ἐλέγοντο
καὶ ἄλλα περὶ αὐτοῦ πολλὰ καὶ διάφορα.
Ἐπὶ τινα καιρὸν διεδίδετο ὅτι εἶχε πάθει τὰς
φρένας. Τῆνοι δὲ τινες ἐκυκλοφόρησαν ἐπεισόδια
ποικίλα τῆς φημιζομένης παραφροσύνης του.
Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ὑγιέστατος τὸν νοῦν,
ἢ δὲ κατῆφεια καὶ ἡ ἀπομόνωσις του δὲν ἦσαν
βεβαίως ἀνεξήγητοι ὑπὸ τὰς γενικὰς τότε τῶν
Ἑλλήνων περιστάσεις, ὥστε διεσκεδάσθησαν ἐν-
τὸς ὀλίγου πᾶσαι αἱ περὶ διαταράξεως τῶν φρε-
νῶν του ὑπόνοιαι. Ἐν συνόλῳ δὲ οἱ Ἐρμουπολι-
ται δὲν ἐνησχολοῦντο πλέον περὶ αὐτοῦ. Οὐδένα
ἐπέιραζε, οὐδένα ἐβάρυνε, ἄλλο δὲν ἐπεθύμει καὶ
δὲν ἐπεδίωκε ἢ τὸ νὰ διέλθῃ ἀπαρτῆρητος ἢ
ὑπαρξίς του, τοῦτο δ' ἐπὶ τέλους καὶ ἐπέτυχε.

Καὶ ὅμως ἡ μονήρης καὶ ἄσημος ἐκείνη ὑπαρ-
ξις ὑπέκρυπτεν ἱστορίαν θλιθεράν, ὑπέκρυπτε πάλ-
λην μακρὰν, πάλην καθημερινὴν μεταξὺ τῆς
καρδίας καὶ τῆς διανοίας του. Οἱ βλέποντες αὐ-

τὸν παραγεμίζοντα ἡσυχῶς τὰς ἐντύπους συναλ-
λαγματικὰς καὶ φορτωτικὰς του δὲν ἠδύναντο
νὰ ὑποπτεύσωσιν ὅποιας τρικυμίας περιέκλειεν ἡ
ψυχὴ του.

Τὸ μυστικὸν τοῦ Φιλίππου Μάρθα θὰ συνα-
πέθνησκε μετ' αὐτοῦ, ἐὰν ὡς μνημότυνον ἐπι-
πλέον μετὰ ναυάγιον δὲν περιεσώζοντο ἰδιόχει-
ροι τινὲς σημειώσεις του. Διατί τὰς ἔγραψε; Βε-
βαίως δὲν προέθετο τὴν διαμνημόνευσιν τῶν τῆς
ζωῆς του. Ἐγραφε διότι ὅταν κατέχεται τις
ὑπὸ μιᾶς μόνης σκέψεως καὶ δὲν δύναται νὰ τὴν
ἐκδιώξῃ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλαφρώσῃ
τὴν ψυχὴν του διατυπῶν ὅπως δῆποτε διὰ λέ-
ξεων τὸ ἄλγος του. Ἐὰν ἔχη φίλον θὰ τὸ δια-
κοινώσῃ εἰς τὸν φίλον του, ἐὰν ἔχη πίστιν θὰ τὸ
ἐκμυστηρευθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν του, ἄλλως ἢ
ὑπερχειλῆς του καρδία θὰ ἐκχυθῇ εἰς ἀσυναρτή-
τους μονολόγους, ἢ ἐὰν γνωρίζῃ νὰ γράφῃ θὰ χα-
ράξῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸν θλιθερὸν μονολόγον του.
Ἴδου διατί ἔγραφεν ὁ Μάρθας.

Τὸ τετράδιον εἰς τὸ ὅποιον ἔγραφε τὰς σκέ-
ψεις καὶ ἀποσπάσματα τῆς αὐτοβιογραφίας του
δὲν περιέχει ταῦτα καὶ μόνον, ἀλλ' ἐχρησίμειεν
ὡς γενικὸν σημειωματᾶριόν του καὶ κατάστιχον.
Εἰς αὐτὸ ἐνέγραφε μετ' ἀκριβείας τὰς μικρὰς
του δοσοληψίας, ὡς ἄνθρωπος φροντίζων νὰ εἶναι
πάντοτε ἐνήμερος καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης ὀ-
φειλῆς. Ἐκεῖ ἐπίσης κατεγράφοντο αἱ διάφοροι
ἐργασίαι του εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πελατῶν του.
Μεταξὺ τῶν τοιούτων σημειώσεων ὑπάρχουν ἐ-
νίοτε συνταγαὶ φαρμακευτικαί, μαρτυροῦσαι ὅτι
δὲν εἶχε λησημονήσει ὁ Μάρθας τὴν ἱατρικὴν του,
ἀλλ' ἀναγόμεναι ἄπασαι εἰς τὴν σκευασίαν ναρ-
κωτικῶν. Τὰ συστατικά των δὲν παραλλάσσον
οὐσιωδῶς, ἀλλ' αἱ δόσεις καὶ οἱ συνδυασμοὶ ποι-
κίλλουν. Ἠδύνατό τις ἐξ αὐτῶν νὰ εἰκάσῃ ὅτι
περὶ τὰ ἀναισθητικά ἰδίως περιστράφησαν αἱ
μελέται του. Ἀναμῆξ δὲ καὶ ἀτάκτως ἔγραφεν
Ἀγγλιστί ὅ,τι ἐσκέπτετο περὶ ἑαυτοῦ ἢ ὅ,τι ἀνε-
πόλει ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τοῦ βίου του. Ταῦτα
ἄνευ σειρᾶς ἢ χρονολογίας, ἀλλ' ἐκ τῶν δοσολη-
πτικῶν σημειώσεων αἵτινες προηγούνται ἢ ἐπον-
ται ἐκάστου ἀποσπάσματος, δύναται τις κατὰ
προσέγγισιν νὰ ὀρίσῃ ἐκάστου τὴν ἡμερομηνίαν.
Τὸ ὅλον τοῦ βιβλίου ἐγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν
1845 καὶ 1847.

Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι κατάστιχον ἐμπορικὸν
εἰς σχῆμα μικροῦ τετάρτου. Αἱ τριπλαῖ εἰς ἐκά-
στην σελίδα στήλαι διὰ τὰς ὑποδιαίρέσεις τῆς
λίρας στερλίνης μαρτυροῦν τὴν Ἀγγλικὴν κατα-
σκευὴν του. Ἡ διάσωσις του ὀφείλεται προδή-
λως εἰς τὸ σχῆμά του. Ἐξελήφθη ὡς βιβλίον
ἐντυπον καὶ οὕτω περιφυλαχθὲν εὐρίσκεται εἰσέτι
εἰς τὴν δημόσιον τῆς Ἐρμουπόλεως βιβλιοθήκην.

Ὁμολογῶ ὅτι κατὰ πρῶτον συνέλαβα τὴν ἰ-
δέαν τοῦ νὰ ἐπωφεληθῶ τῶν σημειώσεων τοῦ Φι-

λίππου Μάρθα πρὸς συγγραφήν διηγήματος ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον. Ἀλλὰ σκεφθεῖς ὠριμώτερον, ἐπροτίμησα νὰ τὰς δημοσιεύσω ἀπαραλλάκτους ὡς ἐγράφησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ν' ἀφήσω εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν φροντίδα τοῦ νὰ συμπληρῶσιν διὰ τῆς φαντασίας τὰ κενά.

Ἰδοῦ αὐται.

[Ἐπεταί τὸ τέλος.]

Δ. ΒΙΚΕΛΛΑΣ

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας

Εἰς Ἀθήνας.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἀποστέλλω σήμερον ἐν μεταφράσει τὰς περὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας κρίσεις τοῦ κόμητος Γυίλφορδ, ληφθεῖσας ἐξ ἐπισήμων αὐτοῦ ἐκθέσεων πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἐπτανήσου. Αἱ ἐκθέσεις αὗται εὐρίσκονται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γερουσίας, ὧν τὴν διεύθυνσιν καὶ τακτοποίησιν ἀνέλαβεν ἀπὸ τινος ἀμισθὶ ὁ μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὰ τῆς Ἱστορίας τῆς Κερκύρας καταγινόμενος Κος Μάρκος Θεοτόκης. Ὁμοίον ζῆλον περὶ τὰ τοιαῦτα δεῖκνυει καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κος Ἀλέξανδρος Θεοτόκης, ὅστις εὐπρεστέῃθι νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ ἐν πρωτοτύπῳ τὰς πεμπομένας ἐκθέσεις. Ταύτας προθύμως ἀποστέλλω εἰς τὴν Ἑστίαν, διότι πιστεύω ὅτι πληροφώραί περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, τοῦ πρώτου τούτου ἐπιστημονικοῦ φυτωρίου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, δὲν θὰ εἶνε ἀδιάφοροι εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς.

Ἐν Κερκύρα, τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1886.

* *

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

κατὰ τὰς πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐκθέσεις τοῦ
κόμητος Γυίλφορδ.

Α'.

Δρ. Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος
καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας.

Ὁ Δρ. Κ. Σακελλαρόπουλος, γνωστὸς ἤδη ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ διὰ τὴν εὐρείαν αὐτοῦ μάθησιν, μετέβη κατόπιν πρὸς εὐρυτέρας ἐν τῷ κλάδῳ του σπουδὰς εἰς Παρισίους καὶ ἤδη εὐρίσκεται εἰς Παταύιον. Τὸν κύριον τοῦτον ἐσκεπτόμην νὰ ἀποστέλλω εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς φιλοσοφίας· ἀλλ' ἔχω πεποιθήσιν ὅτι διοριζόμενος εἰς τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης, ὃν ἤδη κατέχει, θέλει ἀποβῆ ἀναμφιβόλως ὠφελιμώτερος καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν.

(Ἐκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1825).

Ἡ ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία εἶνε τὸ κύριον ζήτημα, ὅπερ ἐνδιαφέρει τὴν Εὐρώπην... καὶ ἡ μὴ πλήρωσις τῆς ἑδρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Δρος Κ. Σακελλαροπούλου, ἀπὸ τετραετίας καταγινόμενου ἐν Εὐρώπῃ εἰδικῶς εἰς τὴν ὕλην ταύτην καὶ κατέχοντος ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἀρχαιολόγων καὶ νομι-

ματολόγων, ἤθελεν ἀποδοκιμασθῆ ὑφ' ὅλων τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀρχαιολόγων.

(Ἐκθεσις τῆς 18 Ἰουνίου 1825)

Τὸ προσωπικὸν τῆς Ἀκαδημίας θέλει αὐξηθῆ κατὰ τὸ προσεχὲς ἀκαδημαϊκὸν ἔτος (1 Νοεμβρίου 1826) διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Δρ. Κ. Σακελλαροπούλου, ὡς καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἐκθεσις τῆς 10 Ἰουνίου 1826.

Ὁ Δρ. Σακελλαρόπουλος ἤρξατο τῶν (ἀρχαιολογικῶν) αὐτοῦ παραδόσεων δι' ὁμιλίας ἐπὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ὕλης λίαν εὐγλώττου καὶ ἐπιστημονικωτέρας ὄσων, ὡς τοῦλάχιστον νομίζω, ἐγένοντό ποτε ἐν Ἑλλάδι.

(Ἐκθεσις τῆς 8 Νοεμβρίου 1826.)

Ὁ λόρδος Γυίλφορδ ζητεῖ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἵνα τὰ καθήκοντα τοῦ γενικοῦ γραμματεῖος τῆς Ἀκαδημίας ἀνατεθῶσι τῷ καθηγητῇ κ. Σακελλαροπούλῳ, διαρκούσης τῆς ἀπουσίας τοῦ καθηγητοῦ Λουζινιὰν (Lusignan).

(Ἐκθεσις τῆς 30 Μαρτίου 1827.)

Β'

Χριστόφορος Φιλητᾶς.

Ὁ Δρ. Χριστόφορος Φιλητᾶς ἐξ Ἰωαννίνων, διδάσκαλος ὢν τοῦ ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικοῦ σχολείου, μετεπέστη ὑφ' ἐμοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1819, νὰ μεταβῆ εἰς Ἀγγλίαν καὶ διαμεινῇ ἐπὶ ἐν ἔτος εἰς Oxford καὶ Charter-house πρὸς ἄσκησιν εἰς τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς σχολείοις διδασκομένην μέθοδον. Κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 1820 προσεκάλεσα αὐτὸν ἐνταῦθα πρὸς διοργάνωσιν τοῦ δευτεροῦντος σχολείου, ἧτις ἀπέτυχεν ἕνεκα ἐλλείψεως διδασκάλων ἱκανῶν πρὸς διεύθυνσιν αὐτοῦ. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐν τῷ πρώην μοναστηρίῳ τῆς Τενέδου (τῶν δυτικῶν).

Παρευρέθη ἐἰς τινὰς τῶν παραδόσεων του καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι οὐδέποτε ἤκουσα διδασκαλίαν διδακτικωτέραν καὶ εἰς γλώσσαν γλαφυροτέραν. Ὅθεν συνιστῶ τὴν ἐξἄκολούθησιν τοῦ μισθοῦ του εἰς ἐξήκοντα τάλληρα ἀνά μῆνα.

Τὰς ἐντυπώσεις μου περὶ τῶν φιλολογικῶν προτερημάτων τοῦ Δρ. Φιλητᾶ πολλὰς ἀνέφερα εἰς τὴν κυβέρνησιν. Δὲν ἀμφιβέλλω ὅτι θέλει δικαίωσιν τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν μου ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἅτινα προτίθεται νὰ διδάξῃ. Δύναμαι ἐπίσης νὰ προσθέσω ὅτι καὶ αἱ γνώσεις αὐτοῦ εἰς τὴν κριτικὴν εἶνε ἐφάμιλλοι τῶν φιλολογικῶν του.

(Ἐκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1823).

Οἱ καθηγηταὶ Σακελλαρόπουλος καὶ Φιλητᾶς προθύμως ἀνέλαβον νὰ παραδώσωσι δωρεὰν εἰς τὸ ἐφηβεῖον (Efibio) τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, τὰ λατινικά, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἡ περὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου